

NEKROLÓG

Király Tibor (1920–2021)

Finszter Géza

Professzor emeritus, ny. rendőr ezredes,
Magyar Tudományos Akadémia doktora,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar

Absztrakt

2021. december 28-án elhunyt Király Tibor akadémikus, nemzetközi hírű tudós, Széchenyi-díjas egyetemi tanár, a büntetőeljárás jog professzora, a bűnügyi tudományok egyik legtekintélyesebb hazai művelője. A második világháború idején Pozsonyban szerzett jogi képesítést, másoddiplomáját már Budapesten nyerte el 1948-ban.

Kulcsszavak: nekrológ, professzor, akadémikus, büntetőeljárás

Abstract

On December 28, 2021, academician Tibor Király, an internationally renowned scientist, Széchenyi Prize awarded university professor, professor of criminal procedure law, and one of the most prestigious cultivators in the field of criminal sciences, has deceased. He obtained his legal qualification in Bratislava during the Second World War and his second degree in Budapest in 1948.

Keywords: obituary, professor, academician, criminal procedure

Király doktor számára a közjognak az a területe jelentett kihívást, amelynek alapvető társadalmi rendeltetése a közrend és a közbiztonság védelmezése. Szakmai és kutatói érdeklődése a büntetőtanok felé fordult, ezért nem meglepő, hogy ott találjuk őt a második világháborút követő első hazai rendőr akadémia oktatói között. Tanártársa volt a rendészeti szolgálat olyan személyiségeinek, mint a kriminalisztika professzora Katona Géza, és a Belügyi Szemle alapító főszerkesztője, Déri Pál. Alakulóban volt a rendészet első olyan műhelye, ahol a tudományos érdeklődés és a gyakorlati hozzáértés egymásra talált, amit azonban az 1949-től uralkodó pártdiktatúra nem tűrhett. Olyan időkben, amikor az önkény a bűnüldözést a kíméletlen terror eszközévé aljasította, sem tudományra, sem szakértelemre nem volt szükség.

Király Tibor életútja példája annak, hogy a szellemi talentum és a személyiséget meghatározó humanista értékrend képes kifogni a legsötétebb történelmi korok rontásán is. Az elmélet művelése és az egyetemi katedra elnyerése az ő esetében nem menekülés volt, hanem rátalálás arra az útra, amelyen haladva a legbecsesebb egyetemes és nemzeti javaink védelmében a legtöbbet tehette.

Büntető eljárásjogi tudományos és oktatói pályája 1951-től az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán bontakozott ki. Kutatásai révén azt a szerepet vállalta, amit az anyagi büntetőjogban Csemegi Károly töltött be. Bebizonyította, hogy a hasznossági és az értékkelv együttes megvalósítása a büntetőeljárásban is lehetséges. A bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás akkor hasznos, ha képes hatékony védelmet szolgálni a társadalom számára az igazság feltárásával és az igazságos ítélezéssel, és akkor értékkelvű, ha eljárásai során nem sérti meg azokat a morális alapokat, amelyeknek a védelmére rendeltetett. A felvidéki lelkész fia – noha tudta, hogy gondolatainak kimondása kockázatos – nem habozott szembenézni azzal a valósággal, amelyben a minden áron való bűnüldözés nem ritkán súlyosabb sérelmet okoz az emberiségnek, mint a bűncselekmény, amelyet leleplezni törekszik. Azzal is tisztában volt, hogy az ilyen torzulások politikai rendszerektől függetlenül is kísértének. Nehéz megszabadulni

a bűnüldözés több ezeréves történetének reflexeitől, amelyben a büntetőhatalom a kegyetlenségben versenyre kelt a bűnözéssel, és gyakran az állam nyert. Király tanár úr 1985-ben meghívást kapott a Belügyi Szemle egyik kerekasztal-beszélgetésére, amelynek témája a szabadságkorlátozó kényszerintézkedések, különösen pedig a letartóztatás gyakorlata volt. Ez alkalommal is hangsúlyozta annak fontosságát, miszerint az előzetes fogva tartás nem szolgálhat előrehozott büntetésként, és elrendelésének kizárólag anyagi- és/vagy eljárásjogi oka lehet. Emlékeztetett a rendiség korára, amikor a nemes ember szabadlábban védekezhetett, a jobbágy pedig bilincsben várta az ítéletet (Harang, 1985). Az sem véletlen, hogy Király Tibor éppen annak a Vuchetich Mátyásnak a latin nyelvű tankönyvét fordította magyarra, aki az első lépéseket tette a feudális jogszemlélet leküzdéséért. *„A szükséges felül a terheltet nem szabad terhelni; szóval: elvész a szabadság, de nem a humanitás”* (Vuchetich, 2007). Ezek a gondolatok fogalmazódtak meg akkor is, amikor az akadémikus a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikket méltatta, rámutatva, hogy ez a kódex szakítást jelentett a nemesi előjogokkal. További értékét annak köszönhetette, *„amiben a magyar büntetőeljárás előnyösen eltér a legtöbb idegen, s kivált a német és osztrák fejlődéstől, és ez az, hogy a nyomozórendszer nálunk oly erős gyökeret sohasem tudott verni még az abszolutizmus sötét korszakaiban sem, mint ez országokban.”* (Király, 2005).

Minél eredetibb a tudományos felismerés, annál nagyobb annak a veszélye, hogy fogadtatását a meg nem értés kíséri. Ezt hosszú életpályája során Király Tibor sem kerülhette el. Ő ugyanis fontosnak tartotta a büntetőeljárás két szakaszra bontását, amelyben a szakaszoknak eltérő rendeltetése van, és ennek megfelelően a szabályozás kritériumai is mások. Az előkészítő eljárás fő feladata a múltbeli tények rekonstrukciója, a múlt valóságának a megismerése. *„A büntetőeljárásban a megismerésnek vannak határai, amelyek részben a büntetőjogból és az eljárási jogból következnek, de részben ezektől függetlenek”* (Király, 1972). Az ismeretelméleti akadályok lehetnek olyan nagyok, hogy azokat legyőzni nem lehet, ezért a büntetőeljárástól minden áron eredményt követelni egyenlő lehet a legsúlyosabb jogtiprással. Ugyancsak a megismerés sajátja, hogy a múlt tényeinek feltárása merev szabályokat nem visel el, ezért az eljárásjognak az előkészítő szakasz rendjének meghatározásában mértéktartónak kell lennie. Ez messze nem jelenti azt, hogy a nyomozás nem integráns része az eljárásnak. *„Logikailag és történetileg is a büntetőeljárás a bűnüldözéssel kezdődik, amelyben a bűncselekmény felderítése, a bizonyítékok felkutatása, rögzítése, a feltételezett elkövető felderítése és esetleges elfogása is beletartozik.”* (Király, 2000). Az eljárási szakaszok eltérő funkcióit jól példázza a védelem joga, ami teljes terjedelmében csak a tárgyalási szakaszban érvényesülhet. *„A büntetőeljárás három egymástól elkülönített alapvető*

funkción: a bűnüldözés (a vád), a védelem és az ítékezés funkcióján nyugszik. Ha ezek egybeolvadnának, vagy közülük bármelyik is hiányoznék, a büntetőeljárás elveszítené a mai jellegét és egészen mássá alakulna át. E tekintetben a védelem a többi két funkcióval teljesen egyenrangú.” (Király, 1962).

Az eljárásjog tudományának vezető művelőjeként Király akadémikus két eljárási törvény megalkotásában igyekezte érvényre juttatni kutatói meggyőződését. A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényben ez csak részben sikerült. Egyfelől kétségtelen, hogy a törvényességet szolgáló garanciák, és különösen a védelem jogának kiterjesztésével közelebb kerültünk a tisztességes eljáráshoz, noha az eljárási szakaszok különbségei nem jelentek meg olyan markánsan, ahogyan azt Király tanításai megkívánták volna. Tovább élt a szélesebb értelemben felfogott igazságszolgáltatás modellje, ami sem a tényállás alapos és hiánytalan megállapításában, sem a belső meggyőződésre alapított döntések tekintetében nem tett lényegi különbséget a nyomozás és az ítékezés között. Ennek ellenére, az a tény, hogy az 1973-dik évi jogalkotás egészen 2003-ig érvényben volt, igazolja, hogy módosításokkal ugyan, de kiállta a jogállamiság próbáját.

Az előbbiekhöz képest csakugyan jelentős fordulatnak tekinthető a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, ami nem tett egyenlőségjelet az eljárási szakaszok közé, az előkészítő eljárást felderítésként, a tárgyalást pedig a bizonyítás terepeként szabályozta, a belső meggyőződés fogalmát nem terjesztette ki a hatóságokra, hanem azt az ügyész, illetve a bíró személyéhez kötötte. A hatályba lépés nehézségei és a későbbi módosítások nyomán a szellemi alapok megalkotója ezúttal sem lehetett elégedett:

„Az új büntetőeljárási törvény szelleméről és eljárási stílusáról az 1990-es évek elején szőtt remények szertefoszlottak [...] A hiba egyik oka talán az, hogy az 1998. évi XIX. törvény előkészítése idején a szakmai köröket nem készítették jól fel az újnak a befogadására, habár az is lehet, hogy nem is volt akarat a változtatásra, illetőleg nem voltak aktív részesei a kodifikációs tevékenységnek.” (Király, 2006).

Tudományáért Király Tibor életének utolsó pillanataig az írástudók felelősségérzetével viseltetett. Mégsem lenne jogos hagyatékában a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényről vallott felfogását kutatni, hiszen annak előkészítésétől magas kora miatt már távol maradt. Azt viszont nem lehet megtagadni tanítványaitól, és remélhetően növekvő számú követőjétől sem, hogy a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás gyakorlatának és az eljárásjog tudományának művelése során hűek maradjanak mesterükhöz.

Tisztelt Professzor Úr! Kedves Tanár Úr!
Nyugodjék békében!

Felhasznált irodalom

- Harangi I. (1985). Konzultáció a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekről. *Belügyi Szemle*, 23(11), 27–35.
- Király T. (1962). *A védelem és a védő a büntető ügyekben*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Király T. (1972). *Büntetőítélet a jog határán, Tanulmányok a perbeli igazságról és a valószínűségről*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Király T. (2000). *Büntetőeljárás jog*. Osiris Kiadó.
- Király T. (2005). *Az 1896. évi XXXIII. tc. a Bűnvádi perrendtartásról Szemelvények ötven év büntetőjogi és más tárgyú tanulmányaiból*. ELTE ÁJK.
- Király T. (2006). *Előszó Bócz Endre: Büntetőeljárás jogunk kalandjai c. monográfiájához*. Magyar Hivatalos Közlönykiadó.
- Vuchetich M. (2007). *A magyar büntetőjog rendszere, II. könyv. Gyakorlati büntetőjog. A magyar jogtudomány klasszikusai*. Magyar Hivatalos Közlönykiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Finszter G. (2022). Király Tibor (1920–2021). *Belügyi Szemle*, 70(2), 419–423. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.2.12>